

Kommune til Regulering af Bebyggelsesforholdene m. m. og Opførelsen af Arbejderboliger.

(Lovforslaget findes i Tillæg A Sp. 1621—22.)

Ordføreren for Forslagsstillerne

(Trier): Jeg skal tillade mig at begynde Forhandlingen om det foreliggende Lovforslag med et Par almindelige Bemærkninger. I et lille Skrift, som for ikke længe siden blev udgivet af Dr. Hornemann og Professor Westergaard, slutte de deres Fremstilling af Byggesforholdene i England og den der nedsatte Kommissions Virksomhed saaledes: „Vi slutte med det Haab, at det ikke er undgaaet Regjeringens, Rigsdagens og Kommunalbestyrelsens Opmærksomhed, at der under de sidste store Tumulter i London fra de fattige Arbejderes Side hørtes det enstemmige Raad: Skaf os bedre Boliger!“

Det er ganske kortfattet et Udtryk for den Betydning i mangfoldige forskellige Henseender, som Mænd, der grundig have sat sig ind i dette Spørgsmaal, have tillagt den rette Værdning deraf. En Maalestok for dette Spørgsmaals Betydning er den større eller mindre Dødelighed, som Opholdet i de forskellige Slags Boliger gennemgaaende har medført. Jeg skal tillade mig at fremhæve nogle enkelte Tal, der kunne være oplysende i saa Henseende. Ved en Opgjørelse i Bryssel f. Ex. kom man til det Resultat, at i 206 Gader med flette Boliger var der en Dødelighed, som forholdt sig som 1—29, medens den samtidig i 304 Gader med bedre Boliger var en Dødelighed af 1 for hver 53. I Gøteborg, hvor man har opført særlige Arbejderboliger, indrettede efter de Principer, man der ansaa for de i hygieinisk Henseende gunstigste, har man i Femaaret fra 1869 til 1873 kunnet opgjøre følgende Dødelighedsstatistik. Af 1,000 Personer døde i 1869 i Forstaden Haga 23,5, medens i Arbejderboligerne kun døde 10,7; i 1870 var Forholdet paa den ene Side 28,0, paa den anden Side 19,9; 1871 synes at have været et særlig ugunstigt Aar paa Grund af Epidemier, idet da Forholdet i Forstaden var 20,6 og i Arbejderboligerne 26,0. Det næste Aar derimod er Forholdet 21,6 mod 13,8, og i 1873 23,0 mod 9,2, saaledes at der i de 5 Aar i selve Forstaden er en Dødelighed af 116,7 af 1000, medens der trods det enkelte Aars stærkt om sig gribende Epidemier kun er i Alt 79,6 døde af 1000 Indbyggere i Arbejderboligerne. Og selv hvad epidemiske Sygdomme angaar, viser der sig en paafaldende Forskjel paa

det ene Aar nær, jeg fremhævede. I denne Henseende er Forholdet det, at i 1869 døde 5,2 mod 3,0, i 1870 11,6 mod 3,0, i 1872 3,6 mod 3,0, i 1873 4,6 mod 0,0. Undtagelsesaaet 1871 viser Forholdet 3,9 mod 10,7; det Aar kan ikke regnes med, naar man vil have en gennemsnitlig sand Maalestok for de to Dele af Byen. Ogsaa her fra Byen er der Erfaringer, der pege i samme Retning. Der er f. Ex. for en halv Snes Aar siden gjort en Opgjørelse, i Følge hvilken der i Lægeforeningens Boliger paa Østerfælled i de paagældende Aar døde 23,7 indtil 27 pro mille, medens der i Arbejder- og Fattigkvartererne i Byen og Forstæderne iøvrigt døde 26,5 indtil 28,9 pro mille, og i en saa slet bebygget Gade som Peder Madsens Gang den Gang var Dødeligheden endog 43 pro mille i de sidste Aar. Fra i Fjor foreligger der fra Bygeforeningens Boliger følgende Dødelighed: 16,4 pro mille i Bygningerne paa Byens Grund, hvilket er det Samme, som gennemsnitlig har været Tilfældet i de sidste 8 Aar, medens den hele Hovedstad i de samme Aar har haft en gennemsnitlig Dødelighed af 23,05 pro mille og i selve Aaret 1885 20,18. Alt dette viser jo, hvorledes Arbejderboliger, der ere opførte med særligt Hensyn til, at de skulle behøves af denne Klasse af Befolkningen, har kunnet føre bort fra en større Dødelighed og ind paa sundere Forhold. Og den større Dødelighed betyder jo ikke blot dette, at saa mange Mennesker tidligere forlade Livet, at saa megen Arbeidskraft opløses før Tiden, men er ogsaa et Udtryk for den Sum af uheldige Livsvilkkaar og af Lidelser, som danner Indledning og Forberedelse til den forholdsvis tidligere Død, saaledes at Dødeligheden indirekte bliver en Maalestok for de Aaar, som saadanne Mennesker hele deres Liv igjennem have levet under. Nu kan man ganske vist gjøre den Bemærkning, at Boligen selvfølgelig ikke er den eneste Aarsag til den tidligere Død, men kun et enkelt Moment i den sammenhængende Række af Livsforhold, under hvilken disse Mennesker leve, men i hvert Fald kan det dog slaas fast, at Boligen over en væsentlig Indflydelse. Man har statistiske Oplysninger — som det vil være de Herrer bekendt — hvorefter Antallet af spæde Børn vozer, jo flere de Boliger ere, hvori Folk bo. Jo længere man kommer ned i Samfundet, jo daarligere vilkaar Folk overhovedet have at leve under, desto større er Antallet af spæde Børn, med andre Ord: desto uanseligere bliver det i det Hele taget at opdage en sund Slægt fra Fødslen af. For at bevise dette med nogle Tal, skal jeg anføre, at i Følge Folketællingen